

PRINÁŠAME INŠPIRUJÚCE PRÍKLADY, KTORÉ PREDSTAVUJÚ UNIKÁTNE PRÍRODNÉ, KULTÚRNE, HISTORICKÉ, TRADIČNÉ A RELIGIÓZNE HODNOTY, KTORÉ SÚ V SYMBIÓZE S UDRŽATEĽNÝM A ZODPOVEDNÝM CESTOVNÝM RUCHOM, S HODNOTAMI PRÍRODNÉHO BOHATSTVA A KULTÚRNEHO DEDIČTVA A S ROZVOJOVÝMI AKTIVITAMI.

Prírodné a kultúrne dedičstvo v Bohinji

Bohinjské jazero (*slovin. Bohinjsko jezero*) je najväčším jazerom v Slovinsku (Obr. 1). Jeho rozloha je 3,2 km². Dĺžka pobrežia meria takmer 11 km a maximálna hĺbka je 45 m. Jazero je prietokové, vlieva sa do neho rieka *Savica*, čo je pomenovanie horného toku rieky *Sava Bohinjka*, ktorá z neho vyteká. Jazero je napájané aj krasovými prameňmi vyvierajúcimi priamo pod ním.

Pôvod jazera je ľadovcovo-tektonický a jazerná priehlbina vznikla eróznym pôsobením Bohinjského ľadovca. Po ľadovcovej činnosti tu zostali početné morény. Zaujímavosťou je, že na konci poslednej doby ľadovej bola hladina jazera o 16 metrov vyššie ako je dnes. Pokles o 16 metrov spôsobili tektonické pohyby v rámci orogenézy a v súčasnosti sa jazero nachádza v nadmorskej výške 525 m. Zaujímavý ľadovcovo-tektonický pôvod jazera na jeho severnom okraji dopĺňajú viaceré krasové pramene, najznámejší je *Govic*.

Pomenovanie *Bohinjské* v slovinčine znamená božské, a autori tým chceli poukázať, že ide o „božsky“ krásne jazero nachádzajúce sa uprostred Julských Álp. Tie sú tvorené strmými vrcholmi, zelenými údoliami a na úpäť a v podhorí Álp dedinkami a mestami.

Obr. 1 Bohinjské jazero v Julských Alpách

Zdroj O. Slobodníková

Brehy jazera nie sú zastavané, čím sa umocňuje jeho prírodný charakter (Obr. 1). K ďalším zaujímavostiam patrí *vodopád Savica*, ktorý meria 78 m. Dá sa k nemu dostať iba pešo. Menší vodopád je *Mostnica*, má 21 m. Riečka Mostnica si vo fluvialnom reliéfe vyhĺbila pozoruhodné skalné útvary a na viacerých miestach vytvára pereje a malé vodopády. Tiesňavu, ktorou Mostnica preteká, uzatvára planina Voje, na ktorej sa pasie dobytok.

Za pekného počasia je z Bohinjského jazera možné dovidieť až na **Triglav** (2 864 m n. m.) – na najvyšší vrch Slovinska a Julských Álp. Symbol Triglavu – tri vrcholy – sú znázornené aj na slovinskej vlajke. Na Triglav prvýkrát vyliezli štyria horolezci v r. 1778, ktorí pochádzali práve z Bohinja. Na ich pamiatku je neďaleko jazera postavené súsošie zobrazujúce horolezcov, ako ukazujú na Triglav (Obr. 2).

Obr. 2 Štyria horolezci, ktorí ako prví vyliezli na Triglav – najvyšší vrch Slovinska

Zdroj O. Slobodníková

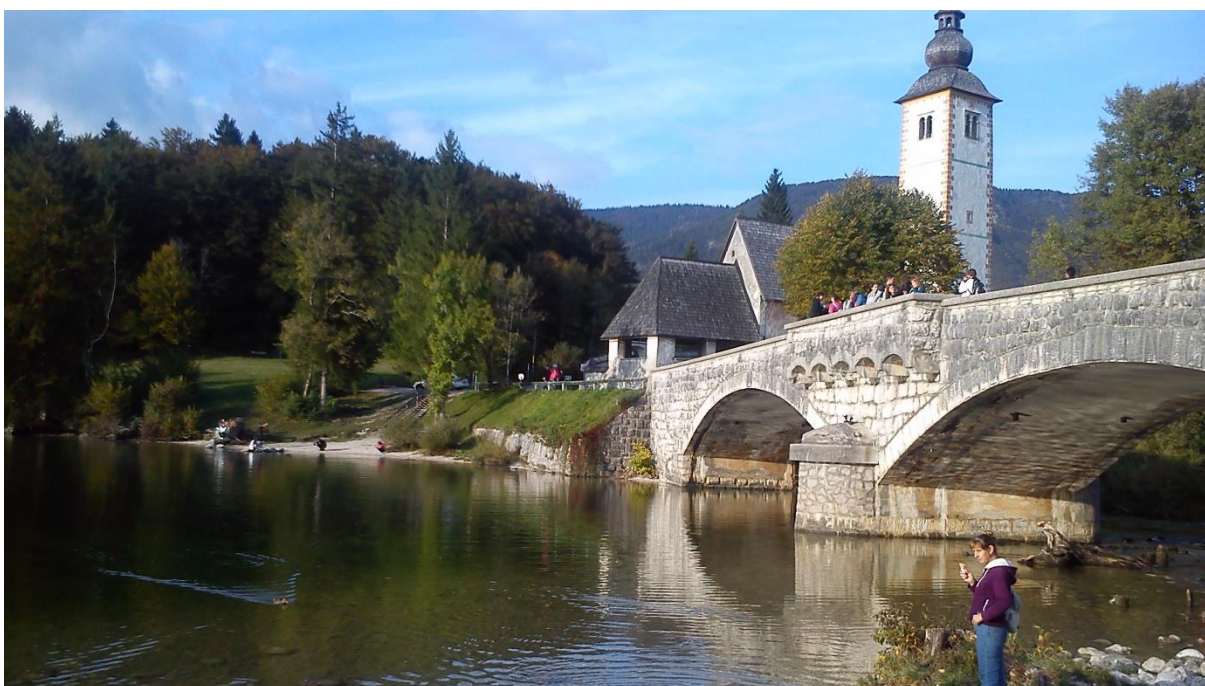
Bohinjská dolina je miesto, kde sa prelínajú tradičné a moderné spôsoby života. Bohinjské jazero má viacero zátok, ktoré je možné navštíviť či už po hladine na člnoch, kajakoch a kanojkách, alebo z pevniny po cyklistickom chodníku, ktorý lemuje pobrežie jazera či prejsť pešo.

V okolí jazera sa nachádza známa turistická trasa *Via Juliana Trail*. Ide o diaľkovú trasu, ktorá tvorí okruh okolo Julských Álp. Trasa prechádza cez údolia, horské priesmyky, hlboké lesy, cez mestské a vidiecke oblasti a pozdĺž riek Soča a Sáva.

Slovinci sa najviac venujú pešej turistike, lyžovaniu, bežkovaniu, jazde na bicykli a ďalším športovým aktivitám v podstate už od kolísky. Vďaka priaznivým rekreačným podmienkam si tu každý domáci i zahraničný návštevník môže vybrať nejaký šport. Miestni sa na jazere venujú jazde na kajaku, paddleborde, čine, a na riekach raftingu či canyoningu. Uprednostňujú také športové a rekreačné aktivity, ktorými sa nepoškodzujú rieky, jazerá a príroda.

Z hľadiska kultúrneho dedičstva je zaujímavý **Kostol sv. Jána Krstiteľa** (slovin. *Cerkev svetega Janeza Krstnika*). Bol pôvodne postavený v 13. storočí v románskom slohu, ale po prestavbách v neskorších obdobiach sa na ňom objavili aj vplyvy gotiky a baroka. Zvonica a vstupná hala boli pristavené ku kostolu v priebehu 18. storočia. Zvonica má dvojité cibulovité strechu pokrytú šindľami. Veža kostola je vysoká až 35 metrov. Na stenách sa nachádzajú fresky zo 14. storočia s vyobrazenými portrétmi 72 svätých. No a vzácnosťou je drevená busta svätého Jána Krstiteľa z roku 1380. Kostol spolu s kamenným mostom v jeho blízkosti vytvára originálny architektonický súbor na brehu Bohinjského jazera (Obr. 3).

Obr. 3 Kostol sv. Jána Krstiteľa a kamenný most

Zdroj O. Slobodníková

V Bohinji si obyvatelia skrášľujú verejné prostredie tým, že vysádzajú rastliny, trvalky, cibuloviny a kríky, ktoré sú dôležité pre včely (Obr. 4). Tieto medonosné rastliny poskytujú včelám dostatok potravy počas celého roka. V parkoch, popri miestnych cestách a v domácich predzáhradkách môžeme vidieť levanduľu alebo šalviu, ktoré dokážu počas roka viackrát zakvitnúť, potom fialový okrasný cesnak, echinaceu, nechtík, krušpán, rozmarín, tymián a ďalšie byliny.

Obr. 4 Nadpis vytvorený z medonosných kríkov

Zdroj O. Slobodníková

K slovinskému kultúrnemu dedičstvu patrí aj gastronómia, ktorá sa vyznačuje používaním lokálnych surovín tej najvyššej kvality. Ingrediencie pochádzajú zo záhrad miestnych farmárov, obilie z miestnych polí, ovocie zo sadov. Mliečne výrobky sú vyrábané z mlieka dobytka pasúceho sa na alpských lúkach i v dolinách. Soľ pochádza z tradičných soľných baní, med z domácich včelstiev a olivový olej a víno sa vyrábajú tradičnými postupmi známymi už od staroveku.

Gastronómia je založená na miestnom dedičstve, je vyzdvihnutá na vyššiu úroveň – obyvatelia si ju vysoko vážia a malí a strední podnikatelia v stravovacích zariadeniach ju ponúkajú na svojich jedálnych lístkoch. Jedlá sú zdobené bylinkami, ktoré kuchári zbierajú priamo z lúk, pasienkov, lesov, sadov a políčok. Slovinský gastronomický manažment je založený na udržateľných zásadách. V r. 2021 Slovinská republika titul **Európsky región gastronómie** (*Taste Slovenia*), čo je ocenením zachovávaného bohatého gastronomického dedičstva Slovinska, slovinského spôsobu stravovania, včelárskych tradícií, a zároveň je podporou autentických zážitkov modernej slovinskej kuchyne.

V rámci udržateľného cestovného ruchu je v Slovinsku podporovaná a propagovaná gastronómia a poskytovatelia služieb, ktorí:

- ✓ eliminujú používanie plastov na jedno použitie,
- ✓ ponúkajú čerstvú vodu z vodovodu,
- ✓ spolupracujú s lokálnymi výrobcami vo forme krátkych dodávateľských reťazcov,
- ✓ redukovujú svoj odpad na minimum a zároveň sa snažia recyklovať zvyšný odpad,
- ✓ racionálne využívajú zdroje energie a vody,
- ✓ snažia sa znižovať uhlíkovú stopu.

Z hľadiska histórie a kultúry je zaujímavá tradičná ľudová architektúra, či už ide o historické domy v dedinkách alebo o tzv. *kozolce*, bývalé salaše. Niektoré z nich sú zrekonštruované na originálne a vkusné ubytovacie zariadenia, ktoré slúžia návštevníkom. Niektoré vidiecke domy sú prerobené na múzeá, napr. *Planšarskij muzej*, čo je múzeum syrárstva a života pastierov, s ochutnávkou a predajom syrov.

Zaujímavosti z pohľadu udržateľného cestovného ruchu:

- ♣ Úcta k prírodnému bohatstvu – k Bohinjskému jazeru, riekam, vodopádom, fluviálnemu (riečnemu) reliéfu, lesom a údoliam. Zachovávanie prírodného prostredia pre ďalšie generácie.
- ♣ Prevádzkovanie športov na vodnej ploche Bohinjského jazera, ktoré nepoškodzujú vodný ekosystém a umožnenie rekreačných aktivít pri jazere domácim i zahraničným návštevníkom vo forme prechádzok, pešej turistiky a cykloturistiky.
- ♣ Zachovávanie a ochrana kultúrneho dedičstva, kostolov, sakrálnych a historických pamiatok a originálnych architektonických stavieb. Výrazná finančná podpora od štátnych inštitúcií na údržbu historických, religióznych, kultúrnych a technických pamiatok.
- ♣ Presentovanie tradícií a spôsobu života v minulosti v pôvodných vidieckych domoch prerobených na múzeá. Domy v rozptýlenom osídlení (samoty) mali v minulosti obytnú a hospodársku funkciu, ktorá sa transformovala na poznávaciu a vzdelávaciu funkciu, ktorá má v udržateľnom cestovnom ruchu špeciálne postavenie. Tiež transformujú pôvodné obydlia pastierov na autentické ubytovacie zariadenia.
- ♣ Uznávanie svojej národnej a miestnej gastronómie, úcta a rešpekt k svojim bohinjským a slovinským jedlám a nápojom. Ponuka miestnych jedál a nápojov v stravovacích zariadeniach a prezentácia slovinskej kuchyne na medzinárodných súťažiach.

Podľa Protokolu o udržateľnom cestovnom ruchu k Rámcovému dohovoru o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (2003) udržateľný cestovný ruch zabezpečuje udržateľné využívanie environmentálnych zdrojov, predchádza vzniku hrozieb pre biologickú a krajinnú diverzitu, od ktorej je vnútorne závislý, a minimalizuje nepriaznivé environmentálne, ekologické, kultúrne a sociálne vplyvy; poskytuje príležitosť pre vzdelávanie zvyšujúce poznanie a rešpektovanie prírodných ekosystémov a biologických zdrojov; rešpektuje sociálno-kultúrnu autentickosť hostiteľských komunit, pričom zachováva nimi vytvorené a živé kultúrne dedičstvo a tradičné hodnoty, prispieva k pochopeniu a tolerancii medzi kultúrami, prispieva k zabezpečeniu životaschopných, dlhodobých ekonomických činností, poskytuje sociálno-ekonomické výhody všetkým zainteresovaným, ktoré sú spravodlivo rozdelené vrátane stabilných pracovných a zárobkových príležitostí a sociálnych služieb pre hostiteľské komunity, čím prispieva k zmierňovaniu chudoby.

Názov:	Prírodné a kultúrne dedičstvo v Bohinji
Autorka:	© RNDr. Mgr. Oľga Slobodníková, PhD. (SAŽP)
Gestori:	Ministerstvo životného prostredia SR, sekcia ochrany prírody a krajiny, sekcia zahraničných vzťahov a environmentálnej politiky MŽP SR
Jazyková korektúra:	Mgr. Alena Kostúriková (SAŽP)
Grafika:	Stanislav Hupian (SAŽP)
Vydavateľ:	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky a Slovenská agentúra životného prostredia
Rok vydania:	2024